

TATÁR RÓZSA

El nem adott emlékek

Nagyapám permetezője virágvázává avanszált. Nem tudom pontosan, hogy jó-e ez a kifejezés. Lehet, hogy valójában deklasszáldott?

Származását bizonyítja és rangot ad neki a rajta levő Weisz Manfréd-védjegy. Ez egy valódi réz, háti permetező, nem egy mostanában gyártott műanyag.

Nagyapám szegény ember volt, csak a gyermekáldás és a neve volt gazdag, azaz Gazdag, nem is tudom, hat gyerek mellett hogyan tett szert réz permetezőre. Ez az ő idejében is drága lehetett. Gondolom, örökölte az apjától vagy a nagyapjától. Mert a beszélőnevek alapján valakinek valamikor gazdagnak kellett lennie a felmenők közül. Amikor meghaltak a szüleim, és eladtam a házat, kipakolásakor a padláson találtam a permetezőre, vastag por lepte, a pókok beszótták, alig lehetett kivenni, hogy mi az. A gumicsöve teljesen összeroppedezett, de ha kicserélnénk, jobban működne, mint egy új. És főleg tovább.

Hát igen, annak idején kellett a szőlő műveléséhez. Igaz, kicsi volt az a szőlő, olyan kétszáz négyszögölnyi, meg volt még mellette egy hasonló méretű gyümölcsös, de mindez a Maros árterében. Így aztán minden a folyó jóindulatán múlott, meg a fagyokon. Téli, talaj menti, májusi. Mert fagyokból többféle is volt. Mint az áradásból: tavaszi, nyári, más néven zöldár, csak a szüret idejéből volt egy. Amikorra vagy maradt valami a termésből, vagy nem. Nem is beszélve a szépen daloló madarokról, leginkább a sárgarigókról. Pedig nagyapa mindig gondolt rájuk. A fa tetején otthagya a termést. Ő még tudta, mennyi kártevőt pusztítanak el ezek a szorgos madarak.

Ki kellene szidolozni! Jaj, nem, oda lesz a patinája... Olyan steril lenne, mintha rögtön dísz tárgynak gyártották volna. Pedig ez... nem, így nem jó. Pedig

Fénykép, hátirat nélkül

A bútorszállítók mindent felraktak. Senki nem maradt a házban. Csak a rég kimondott szavak suhogtak körülötte, mint nyughatatlan árnyak.

Sajnálak, hogy neked kell majd egyszer kiüríteni. Hatalmas munka lesz.

Igen, az volt.

Ő... Igen, ezt érdemli. Pedig Ő lehet százéves is. Már az ötvenes évek végén is ösöregnek látszott. A zöld patina bevonta a széleket, peremeket. Szépen szolgálta nagyapát.

Ma már szégyenkezve gondolok rá, hogy el akartam adni. Meghirdettem egy újságban, telefonszámmal. Fel is hívott néhány férfi, mindegyik elmondta, hogy szőlőt vagy gyümölcsöst akar vele permetezni, csak aztán kérdezték meg az árat. Először hatvanezer forintot kértem érte, amire nagy csönd lett a telefonban, aztán többen kibökték: tizenötezerért kapok újat. Azzal is lehet permetezni. De ez réz, és a nagyapámé volt. Motyogtak valamit elnézően, és letették a telefont. Aztán negyvenezerért próbálkoztam. Valami cihégest hallottam a vonalban, biztosan kiröhögtek. Nem vették meg. Gyűjtők, akikre leginkább számítottam, nem jelentkeztek. Költözéskor a bútorszállító fedezte fel rajta Weisz Manfréd védjegyét. Mikori gyártmány? Kíváncsiskodott. Tanácstalanul néztem, azután elkezdünk számolni. Végül megsaccoltuk, hogy talán az 1890-es évekből való. Mégsem vette meg senki. Dolgozni olcsóbb, újabb géppel is lehet.

Néztem az úgynevezett „nagypolgári” lakásomban a szegénység és nagyapám virágvázává avanszált emlékét, a benne ékeskedő, megszólalásig élethű articsókaszálakkal. Újra éreztem lábam alatt a puha homokot, arcomban a jó szagú szelet, hétéves, kis mezítlábam rúgta a port, süppedt a Maros-parti keskeny csapás homokjában, égetett a nap, a hőségben felmelegedett az ivóvizünk, már ihatatlan volt. Még soká éreünk a gémeskúthoz, hogy frisset húzzunk. Nagyapa tolt a biciklit, én előtte mentem, hogy lásson. Mindig mondta, hogy itt jobbra, ott meg balra. A csapás mellett nagyot loccsant a Maros. Gyere beljebb, ott egészen alámosta a partot, leszakadhat alattad!

Megigazította a csomagtartón a permetezőt, és mentünk tovább.

Most ő is olyan üres, mint a ház, csupasz falak, semmi, amibe kapaszkodni lehetne.

Botladozik a tükörsima padlón. Gondosan becsukja az ablakokat, leereszti a redőnyöket. Ha éjjel esik, ne verje a port az ablakra. Most felnevetne, ha volna kedve. Nem mindegy? Ezt is kicserélik. Az ajtókat is. Itt összenyitnak, ott befalaznak, amott ajtót vágnak.

Ha erre jár, bármikor jöjjön be, szívesen látjuk.

Hebeg-habog. Köszönöm. Majd, egy darabig nem tudok.

Dehogya akarja látni átépítve. Most utoljára megnézi, magába szívja, sejtjeibe olvasztja. Fényképet kellene készíteni. Minek. Az üres házról?

A virágoskertből leszedte a kinyílt rózsákat, holnap kiviszi a temetőbe. Ez lesz az utolsó virág, otthonról.

Felnyalábolja a fényképalbumokat. Már csak ezek maradtak a szülői házból. Gondosan bezárja a kaput, kettőre, ahogy tanították.

Másnap kivitte a rózsákat a temetőbe. Beleállította a kövázába. Észre sem vette, hogy legalább hatszor átrendezte őket.

Otthon fáradtan zuhant a fotelba. Előtte az asztalon a fotóalbumok. Kinyitotta a legfelsőt. Apai nagypapa háza. Az udvaron a szőlőlugas előtt a család.

Esőben milyen sokat játszott ezen a verandán... Itt talált a lomok között egy lapjaira szakadt, első osztályos olvasókönyvet. Csupa rejtelem volt a sok színes kép és a betűk. De nem vihette haza, még el is dugták előle később, hogy ne kérdezzesse a betűket. Majd az iskolában. Ezen hosszan elmélázott, meg is feledkezett maga körül mindenről. Érezte a szájában a szőlő ízét, hallotta a kapu nyitáskor megszólaló csengő hangját.

Lapozott. Ez itt nagyapa, szép szál férfi volt. Ezt nem ismerem. És ez a másik? Kik lehetnek? Az egyik talán az apja korán meghalt húga? Megfordította a képet. Semmi nem volt ráírva.

Nem baj, majd holnap megkérdezem any... Megdermedt.

Megadóan eresztette le a kezét. A kép leesett a padlóra. Nem nyúlt utána.

Minek.

Csirkemáj

Kész, kiszült. Tyúkszírban. Az illata betölti a konyhát. Finom, rendesen megsült, nem maradt véres. Gyerekkoromtól így szeretem. Miközben vágok egy vastag szelet kenyeret a könnyen foszló kovászoltból, hallom az entellektüelek hangját: milyen parasztosan vastag szelet! Nem tudják, az ilyenből nem lehet vékonyat vágni, mert szétmállik. A konyha tele van a barnára sült máj illatával. Közben a leves fő a gázon. Sietve ülök le enni, ki ne hűljön. Szétomlik a számban. Savanyút sem eszem hozzá. Csak a máj és a kenyér. A csend és a máj illata keveredik a magánynyal. Minden falat közelebb visz valamihez.

Egy régi csorbaszélű tányérhoz, a rakott sparhelt-hoz, amiből másként jött a meleg, mint a gáztűzhelyből, otthonzagú volt minden. Néha kicsit füstszagú, ha kinyílt a sparhelt ajtaja. A viaszosvásznas asztalon csendesen koppant a tányér. Mellette a villa és a vastag szelet kenyér. Kést még nem kapok, kicsi vagyok. Én eszem meg a tyúkmájat egyedül. Még senki nem eszik, a leves fő lassú tűzön. Tücsike, egyél, mert kihül. Eszem én, eszem. Felszúrom a villára az egész májat, és úgy ráfogatom körbe, nagy élvezettel.

Nagy a család, de senkinek nincs ideje, hogy feldarabolja nekem falatokra, mindenki dolgozik odakinn. A legkisebb nagynéni főz, ő tudna legkeveseb-

bet mozdítani a kinti munkában. Nagyon harapok a kenyérből, a két széle majdnem a fülemig ér. Most a máj következik ismét. Lassan csordogál róla az aranyárga tyúkszír a villa nyelére. Azt is lenyalom, a tányért tisztára törölöm a kenyérbéllel. Marika, kérek még egyet. Mind megettem!

Diadalmas vagyok, boldog, hogy tudnék még enni, ami ritkaság, mert mindig azt mondogatják, egyél még, meg kell enned, ami a tányéron van! Nézd meg, milyen sovány vagy, ha fúj a szél, két téglát kell tenni a zsebedbe, vigyorog a legkisebb nagybátyám. Én csak nézek, nem értem, mi az, hogy téglát a zsebedbe, nem is fér bele, mondom, és beleteszem a kezem a kötényem zsebébe. Épphogy belefér, pedig még iskolás sem vagyok. A fiúk röhögnek, én meg csak nézem, miért? Kétségbeesett dühvel kiáltom, most meg mit röhögtek?! Nem válaszol senki. Még hangozabban kiabálok. Minek a két téglát?

Hogy el ne fújjon a szél! És megint röhögnek.

Hát most üres a tányér, várom a következő adagot. Marika felém fordul. Hű, de gyorsan megetted. Mert ez a fogadra való! De egy tyúknak csak egy mája van, és azt most etted meg, egyedül. Más nem kapott belőle...

Kisebbre veszem a gázt a leves alatt. Visszaülök, eszem a májat. Egyedül. Az egészset. A sült máj illata körülölel melegen, otthonosan. Nem szellőztetem ki, jó így.